บทความวิจัย

ไกด์วัยเกษียณ: การพัฒนาศักยภาพนักสื่อความหมายชุมชนท่องเที่ยวผ่านสื่อดิจิทัล เพื่อเพิ่มมูลค่าเรื่องเล่าสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในเขตเมืองรอง จังหวัดอ่างทอง

RETIRED GUIDES: DEVELOPING THE POTENTIAL OF COMMUNITY TOURISM INTERPRETERS THROUGH DIGITAL MEDIA TO INCREASE THE VALUE OF STORIES FOR CREATIVE TOURISM IN SECONDARY CITIES, ANG THONG PROVINCE

เมธารัตน์ จันตะนี[1], ภัทราพร จันตะนี[1*]

Metharat Chantanee[1], Patthraporn Chantanee[1*]

*Corresponding Author E-mail: patthraporn@aru.ac.th

Received July 23, 2026; Revised September 16, 2026; Accepted September 29, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาการจัดการความรู้เรื่องเล่าชุมชนท่องเที่ยวของผู้สูงอายุสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ 2. พัฒนาศักยภาพนักสื่อความหมายไกด์วัยเกษียณ 3. เพิ่มมูลค่าเรื่องเล่าชุมชนท่องเที่ยวผ่านสื่อดิจิทัล และ 4. สร้างเครือข่ายไกด์วัยเกษียณเพื่อเชื่อมโยงการท่องเที่ยวชุมชนของผู้สูงอายุสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในเขตเมืองรอง จังหวัดอ่างทอง การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) กลุ่มผู้ร่วมวิจัยประกอบด้วยผู้นำชุมชน ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และผู้สูงอายุในพื้นที่ชุมชนรำมะสัก รวมจำนวน 30 คน เลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง แบบสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม และการประชุมระดมความคิดเห็น เครื่องมือวิจัยได้รับการตรวจสอบคุณภาพด้านความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้การตรวจสอบสามเส้า (Triangulation) ทั้งด้านข้อมูล ผู้ให้ข้อมูล และวิธีการ เพื่อยืนยันความน่าเชื่อถือของข้อมูล และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ร่วมกับการสังเคราะห์ข้อมูลเชิงทำความเข้าใจบริบท

[1] คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

[1] Faculty of Management Science, Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University

ผลการวิจัยพบว่า 1. การจัดการความรู้ ได้คู่มือเรื่องเล่าชุมชนไกด์วัยเกษียณ ครอบคลุม 5 ด้าน ได้แก่ ทักษะไกด์ชุมชน ประวัติภูมิหลังชุมชน ประเพณีวัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน และเส้นทางการท่องเที่ยว 2. การพัฒนาศักยภาพ ผู้สูงอายุได้รับการพัฒนาทักษะเป็นนักสื่อความหมาย สามารถถ่ายทอดภูมิหลังและแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนให้มีความน่าสนใจและสร้างสรรค์ 3. การเพิ่มมูลค่าผ่านสื่อดิจิทัล ผู้สูงอายุสามารถนำเสนอเรื่องเล่าและแนะนำเส้นทางการท่องเที่ยวในชุมชนรำมะสักผ่านสื่อดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ 4. การสร้างเครือข่าย เกิดการรวมกลุ่มไกด์วัยเกษียณในแต่ละแหล่งท่องเที่ยวเพื่อร่วมกันนำเสนออัตลักษณ์ชุมชน ได้แก่ วัดโพธิ์เอน วิสาหกิจชุมชนสมุนไพร สวนเกษตรกร กลุ่มอาชีพตัดข่า วัดลั่นทม และโรงเรียนผู้สูงอายุ เชื่อมโยงเป็นเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างเป็นรูปธรรม

คำสำคัญ: ไกด์วัยเกษียณ; นักสื่อความหมายชุมชน; สื่อดิจิทัล; การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To study the knowledge management of senior citizens' tourism community storytelling toward creative tourism; 2. To develop the capacity of retired guides as local interpreters; 3. To create value-added community tourism stories through digital media; and 4. To establish a retired guide network to connect senior community tourism to creative tourism in a secondary city context, Ang Thong Province. This study employed qualitative research and Participatory Action Research (PAR) methodologies. The co-researchers consisted of 30 purposefully selected individuals, including community leaders, representatives from public and private sectors, and elderly residents in the Rammasak community. The research instruments comprised structured in-depth interviews, participatory observation, and focus group discussions. Content validity was verified by qualified experts. Data collection employed triangulation across data sources, informants, and methods to establish trustworthiness. Data analysis was conducted using content analysis coupled with contextual understanding synthesis.

The results revealed that: 1. Knowledge Management; A community storytelling handbook for retired guides was developed, covering five dimensions: local guide skills, community background, traditions and culture, local attractions, and travel routes. 2. Capacity Development**;** Senior participants enhanced their skills as local interpreters, effectively communicating community background and local attractions in an engaging and creative manner. 3. Value Addition via Digital Media; Senior citizens effectively presented

stories and recommended travel routes in the Rammasak community through digital platforms. and 4. Network Building; A retired guide network was established across various community attractions, collaboratively showcasing local identities at destinations including Wat Pho En, the Herbal Community Enterprise, agricultural gardens, the galangal harvesting group, Wat Lanthom, and the Senior Citizen School, successfully forming a concrete creative tourism network.

Keywords: Senior Storytellers; Community Interpreters; Digital Media; Creative Tourism

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรเข้าสู่สังคมสูงวัยเป็นปรากฏการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในหลายประเทศทั่วโลก อันเป็นผลจากอัตราการเกิดที่ลดลงและประชากรมีอายุยืนยาวขึ้น ส่งผลให้สัดส่วนประชากรสูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2564; United Nations, 2020) ประเทศไทยก็เผชิญกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวอย่างชัดเจน โดยจำนวนและสัดส่วนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้การเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับสังคมสูงวัยมิได้จำกัดอยู่เพียงการจัดสวัสดิการและการดูแลด้านสุขภาพเท่านั้น แต่ควรให้ความสำคัญกับการส่งเสริมศักยภาพ การเรียนรู้ตลอดชีวิต การมีส่วนร่วมทางสังคม และการสร้างโอกาสให้ผู้สูงอายุสามารถใช้ความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ที่สั่งสมมาให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง ชุมชน และสังคม โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่ยังมีศักยภาพในการทำงานและมีความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ภูมิปัญญา และวิถีชีวิตของท้องถิ่น ซึ่งสามารถนำมาพัฒนาเป็นทุนทางสังคม และทุนทางวัฒนธรรมเพื่อสนับสนุนการพัฒนาชุมชน และการท่องเที่ยวได้ ซึ่งการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุให้สามารถนำองค์ความรู้และประวัติศาสตร์ท้องถิ่นมาถ่ายทอด ถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างมูลค่า และพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน (เอกพล วิงวอน และวีรพล น้อยคล้าย, 2565)

แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570) ซึ่งมีเป้าหมายในการพลิกโฉมประเทศไทยสู่ “สังคมก้าวหน้าเศรษฐกิจสร้างมูลค่าอย่างยั่งยืน” และให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนสำหรับโลกยุคใหม่ การสร้างสังคมแห่งโอกาสและความเป็นธรรม ตลอดจนการปรับโครงสร้างภาคการผลิตและบริการสู่เศรษฐกิจฐานนวัตกรรม โดยเฉพาะหมุดหมายที่ 2 “ไทยเป็นจุดหมายของการท่องเที่ยวที่เน้นคุณภาพและความยั่งยืน” และหมุดหมายที่ 12 (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) “ไทยมีกำลังคนสมรรถนะสูง มุ่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ตอบโจทย์การพัฒนาแห่งอนาคต” ซึ่งมีความเชื่อมโยงกับการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุให้สามารถใช้ประสบการณ์และองค์ความรู้ในท้องถิ่นมาสร้าง

คุณค่าใหม่ผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยว ตลอดจนการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการสื่อสารและสร้างมูลค่าให้กับทุนทางวัฒนธรรมของชุมชน

ในขณะเดียวกัน การท่องเที่ยวในปัจจุบันมีแนวโน้มให้ความสำคัญกับประสบการณ์ ความเป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่ การมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยว และการเรียนรู้วิถีชีวิตของคนในชุมชนมากขึ้น การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จึงเป็นแนวทางสำคัญที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ และมีส่วนร่วมกับทรัพยากร วัฒนธรรม ภูมิปัญญา และเรื่องเล่าของท้องถิ่น (Richards, 2020; องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อพท.), 2561) ขณะเดียวกันชุมชนสามารถนำทุนทางวัฒนธรรมและองค์ความรู้ที่มีอยู่มาสร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่มให้แก่พื้นที่ได้ อย่างไรก็ตาม การนำทรัพยากรและเรื่องเล่าของชุมชนมาพัฒนาเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวจำเป็นต้องอาศัยผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในบริบทของพื้นที่และสามารถถ่ายทอดเรื่องราวให้มีความถูกต้อง น่าสนใจ และสอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว ดังนั้น ผู้สูงอายุซึ่งเป็นผู้มีประสบการณ์ตรงและมีองค์ความรู้เกี่ยวกับชุมชน จึงมีศักยภาพที่จะพัฒนาเป็น “นักสื่อความหมายชุมชน” หรือ “ไกด์วัยเกษียณ” ที่สามารถถ่ายทอดเรื่องราวและอัตลักษณ์ของท้องถิ่นจากประสบการณ์ของตนเองได้ (จันทิมา ฤกษ์เลื่อนฤทธิ์ และรัชนก คชไกร, 2563) ซึ่งการพัฒนาทักษะนักสื่อความหมายจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และถ่ายทอดเรื่องราวได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Siri & Chantraprayoon, 2017)

จังหวัดอ่างทองเป็นหนึ่งในพื้นที่เมืองรองที่มีทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวทั้งทางธรรมชาติ ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวิถีชีวิตชุมชน โดยเฉพาะชุมชนตำบลรำมะสัก อำเภอโพธิ์ทอง ซึ่งมีทุนทางธรรมชาติและวัฒนธรรมที่หลากหลาย อาทิ วัดโพธิ์เอน บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ วิสาหกิจชุมชนสมุนไพร คลองรำมะสัก กลุ่มอาชีพตัดข่า วัดลั่นทม ต้นมะพลับ 100 ปี สวนเกษตรพอเพียง โรงเรียนผู้สูงอายุ และเทศบาลตำบลรำมะสัก ทรัพยากรดังกล่าวสามารถนำมาพัฒนาเป็นเส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้ แต่การนำเสนอคุณค่าของพื้นที่ยังจำเป็นต้องอาศัยการจัดการองค์ความรู้และการพัฒนาทักษะด้านการสื่อความหมายให้แก่คนในชุมชน โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่มีประสบการณ์และความทรงจำเกี่ยวกับพื้นที่ ขณะเดียวกันการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมนักท่องเที่ยวและการสื่อสารในยุคดิจิทัลทำให้การถ่ายทอดเรื่องเล่าชุมชนไม่ควรจำกัดอยู่เฉพาะการบอกเล่าต่อหน้า แต่ควรนำเทคโนโลยีและสื่อดิจิทัลมาใช้ในการจัดเก็บ ถ่ายทอด และเผยแพร่เรื่องราวของชุมชนเพื่อขยายการรับรู้และเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงนักท่องเที่ยวกลุ่มต่าง ๆ

จากบริบทดังกล่าว จึงเกิดประเด็นสำคัญว่า จะพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุในชุมชนให้สามารถทำหน้าที่เป็นนักสื่อความหมายหรือไกด์วัยเกษียณได้อย่างไร จะจัดการองค์ความรู้และเรื่องเล่าของชุมชนให้เป็นระบบและสามารถนำไปใช้ในการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้อย่างไร และจะประยุกต์ใช้สื่อดิจิทัลเพื่อเพิ่มมูลค่าและขยายการรับรู้เรื่องเล่าของชุมชนได้อย่างไร รวมทั้งจะสร้างเครือข่ายความร่วมมือ

ระหว่างผู้สูงอายุ ชุมชน แหล่งท่องเที่ยว หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคส่วนที่เกี่ยวข้องให้สามารถร่วมกันขับเคลื่อนการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้อย่างต่อเนื่อง ด้วยเหตุนี้ การวิจัยเรื่อง “ไกด์วัยเกษียณ: การพัฒนาศักยภาพนักสื่อความหมายชุมชนท่องเที่ยวผ่านสื่อดิจิทัลเพื่อเพิ่มมูลค่าเรื่องเล่าสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในเขตเมืองรอง จังหวัดอ่างทอง” จึงมุ่งศึกษาการจัดการความรู้เรื่องเล่าชุมชน พัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุให้เป็นนักสื่อความหมาย เพิ่มมูลค่าเรื่องเล่าผ่านสื่อดิจิทัล และสร้างเครือข่ายไกด์วัยเกษียณ เพื่อเชื่อมโยงทุนทางความรู้และวัฒนธรรมของผู้สูงอายุกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ อันจะนำไปสู่การใช้ศักยภาพของผู้สูงอายุให้เกิดประโยชน์ การสร้างคุณค่าให้แก่เรื่องเล่าท้องถิ่น และการส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างมีส่วนร่วมและยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดการความรู้เรื่องเล่าชุมชนท่องเที่ยวของผู้สูงอายุสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในเขตเมืองรองจังหวัดอ่างทอง
2. เพื่อพัฒนาศักยภาพนักสื่อความหมายไกด์วัยเกษียณชุมชนท่องเที่ยวของผู้สูงอายุสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในเขตเมืองรอง จังหวัดอ่างทอง
3. เพื่อเพิ่มมูลค่าเรื่องเล่าชุมชนท่องเที่ยวผ่านสื่อดิจิทัลสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในเขตเมืองรอง จังหวัดอ่างทอง
4. เพื่อสร้างเครือข่ายไกด์วัยเกษียณเพื่อเชื่อมโยงการท่องเที่ยวชุมชนของผู้สูงอายุสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในเขตเมืองรอง จังหวัดอ่างทอง

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) พื้นที่วิจัย คือ ชุมชนตำบลรำมะสัก อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง ซึ่งเป็นเขตการท่องเที่ยวเมืองรอง โดยการคัดเลือกกลุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรมแบบเจาะจง (Purposive Sampling) วิธีดำเนินการวิจัย และเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 3 รูปแบบ คือ 1) แบบสัมภาษณ์ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก สอบถาม พูดคุยกับกลุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรม 2) การปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) โดยผู้วิจัยเปิดเวทีระดมความคิดเห็น การสนทนากลุ่ม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายนอกและภายใน และวิเคราะห์ปฏิทินวัฒนธรรมชุมชน และ 3) การพัฒนาศักยภาพนักสื่อความหมายไกด์วัยเกษียณชุมชนท่องเที่ยวของผู้สูงอายุสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในเขตเมืองรอง จังหวัดอ่างทอง โดยการจัดการความรู้เรื่องเล่าชุมชนท่องเที่ยว การเพิ่มมูลค่าเรื่องเล่าชุมชนท่องเที่ยวผ่านสื่อดิจิทัล สู่รวมถึงการสร้างเครือข่ายไกด์วัยเกษียณเพื่อเชื่อมโยงการท่องเที่ยวชุมชนของผู้สูงอายุ สู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในเขตเมืองรอง

จังหวัดอ่างทอง และรวมรวมข้อมูล โดยการนำข้อมูลการศึกษาเอกสาร การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม มาทำการสังเคราะห์ สรุป และพัฒนางานวิจัย และนำไปเขียนบรรยายเชิงพรรณนา โดยมีวิธีดำเนินการดังนี้

1. ประชากรเป้าหมาย ตามหลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม กลุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรม คือ กลุ่มผู้สูงอายุผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย การมีส่วนร่วมจะมีประสิทธิภาพเมื่อสามารถสนับสนุนให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมอย่างจริงจังให้สามารถเรียนรู้และปฏิบัติงานร่วมกันได้

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) เลือกวิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล 3 วิธี เพื่อเป็นการตรวจสอบสามเส้า (Data Triangulate) โดยเก็บข้อมูลจาก 3 วิธีด้วยกัน คือ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม

3. การตรวจสอบความเชื่อถือได้ของข้อมูล ในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Trustworthy) พิจารณาและยืนยันจาก 1) สามารถสนับสนุนให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องอย่างจริงจังให้สามารถเรียนรู้และปฏิบัติงานร่วมกันได้ 2) มีแหล่งข้อมูลหลากหลายแหล่งในการศึกษา ซึ่งในงานวิจัยนี้ได้เริ่มจากรูปแบบการรวบรวมข้อมูล 3 วิธี จากกระบวนการแสวงหาความรู้ การวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ และนำเสนอข้อมูลในการสนทนากลุ่มอย่างโปร่งใส ให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการสะท้อนความคิด แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์อย่างอิสระ ส่งเสริมให้ทุกคนสามารถแสดงออกได้อย่างเต็มศักยภาพ เพื่อนำสู่การวิเคราะห์ แปลผล และเข้าใจความหมายร่วมกัน จนได้ข้อมูลที่ตรงกับความเป็นจริง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือมากที่สุด

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่มร่วมกัน วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อสรุป รวมทั้งจัดทำแผนปฏิบัติการที่เป็นขั้นตอน ระยะเวลาดำเนินการ และระบุผู้รับผิดชอบในแต่ละขั้นตอนอย่างชัดเจน และมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นขั้นตอน เพื่อสร้างโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการวิจัยครั้งนี้ได้นำเสนอข้อมูลที่ได้ลงมือปฏิบัติตามแผนที่วางไว้เข้าสู่การสนทนากลุ่ม ทุกคนแสดงออกสะท้อนความคิด ความรู้ประสบการณ์ร่วมกัน จนได้ข้อมูลที่ตรงกับความเป็นจริงและมีความน่าเชื่อถือมากที่สุด

5. ขั้นตอนการพัฒนาศักยภาพนักสื่อความหมาย โดยดำเนินการ 4 ขั้นตอน ต่อเนื่องกันอย่างเป็นระบบ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การจัดการความรู้เรื่องเล่าชุมชนท่องเที่ยวของผู้สูงอายุสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในเขตเมืองรองจังหวัดอ่างทอง จากการเปิดเวทีระดมความคิดเห็น สัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับข้อมูลของชุมขน

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาศักยภาพนักสื่อความหมายไกด์วัยเกษียณชุมชนท่องเที่ยวของผู้สูงอายุสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในเขตเมืองรอง จังหวัดอ่างทอง จากการสนทนากลุ่ม และวิเคราะห์ศักยภาพชุมชน

ขั้นตอนที่ 3 การเพิ่มมูลค่าเรื่องเล่าชุมชนท่องเที่ยวผ่านสื่อดิจิทัลสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในเขตเมืองรอง จังหวัดอ่างทอง จากกระบวนการการจัดการองค์ความรู้สู่เส้นทางการท่องเที่ยวชุมชนรำมะสัก

ขั้นตอนที่ 4 การสร้างเครือข่ายไกด์วัยเกษียณเพื่อเชื่อมโยงการท่องเที่ยวชุมชนของผู้สูงอายุสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในเขตเมืองรอง จังหวัดอ่างทอง การประชุมระดมความคิดเห็น การสนทนากลุ่มย่อยกับภาคีเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนให้เข้าร่วมในเส้นทางการท่องเที่ยวรำมะสัก

ผลการวิจัย

1. การจัดการความรู้เรื่องเล่าชุมชนท่องเที่ยวของผู้สูงอายุ สู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในเขตเมืองรอง จังหวัดอ่างทอง โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก และเปิดเวทีระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อมูลบริบทของชุมชน ประเพณี วัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมทางการท่องเที่ยว รวมถึงแผนที่ท่องเที่ยวของชุมชนรำมะสัก อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง จากคำบอกเล่า พบว่า สภาพพื้นที่ของตำบลรำมะสักเป็นที่ราบลุ่มมีความอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การเกษตรกรรม เนื่องจากลักษณะดินเป็นดินร่วนที่มีความสมบูรณ์ของแร่ธาตุ และมีคลองรำมะสัก - สีบัวทอง เป็นแหล่งน้ำธรรมชาติที่อุดมไปด้วยทรัพยากรสัตว์น้ำที่สำคัญของชุมชน คลองสายนี้แยกมาจากแม่น้ำน้อยที่จังหวัดสิงห์บุรี ไหลผ่านอำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี และเข้าสู่จังหวัดอ่างทอง ที่ตำบลสีบัวทอง อำเภอแสวงหา ก่อนจะไหลมายังอำเภอโพธิ์ทอง และผ่านตำบลรำมะสัก คลองสายสายนี้จึงเรียกขานกันว่า คลองรำมะสัก - สีบัวทอง ชื่อตามย่านชุมชนที่ลำน้ำสายนี้ไหลผ่าน ผู้สูงอายุในท้องถิ่นตำบลรำมะสักเล่าว่า ชื่อตำบลรำมะสัก เป็นชื่อที่นำมาจากชื่อคลองรำมะสักที่ไหลผ่านท้องถิ่นแห่งนี้ ในอดีตคลองสายนี้ถูกใช้เป็นเส้นทางคมนาคมที่สำคัญของย่านนี้ ด้วยเหตุที่เป็นคลองสาขาแยกออกมาจากแม่น้ำน้อยที่จังหวัดสิงห์บุรีทางตอนเหนือของพื้นที่ จึงเป็นคลองที่มีกระแสน้ำไม่รุนแรงเท่ากับในแม่น้ำสายใหญ่

“คลองรำมะสัก” จึงมักถูกใช้เป็นเส้นทางเลี่ยงกระแสน้ำที่รุนแรง ในช่วงหน้าน้ำหลาก และด้วยความกว้างของลำคลอง จึงถูกใช้เป็นเส้นทางในการลำเลียงไม้สักจากย่านอุตสาหกรรมไม้ในภาคเหนือลงมายังพื้นที่ภาคกลาง เพื่อใช้ในการสร้างบ้าน สร้างเรือน หรือสถานที่สำคัญ ต่าง ๆ เล่ากันว่า ในช่วงที่มีการลำเลียงไม้สักลงมาตามลำน้ำนั้น ลำคลองจะแน่นขนัดไปด้วยไม้สักที่ผูกมัดต่อเนื่องกันเป็นลำ ๆ แล้วปล่อยไหลล่องลงมาตามกระแสน้ำ ภาพของลำไม้สักที่ผูกโยงกันเป็นแพยาวเหยียด กลายเป็นภาพที่ผู้คนในสมัยก่อนต่างจดจำได้เป็นอย่างดี จึงพากันเรียกลำคลองสายนี้ รวมทั้งย่านที่อยู่อาศัยของผู้คนในแทบนี้ว่า “ลำไม้สัก” จนกลายเป็นชื่อบ้านนามเมือง ที่ผู้คนใช้เรียกขาน

ท้องถิ่นแห่งนี้กันมานับแต่อดีตกาล เมื่อนานวันเข้านามท้องถิ่นที่เรียกขานกันจากปากต่อปากก็ผิดเพี้ยนไปจากที่เรียกว่า “ลำไม้สัก” ก็แผลงมาเป็น “รำมะสัก” รวมไปถึงชื่อที่เป็นลายลักษณ์อักษรของทางราชการ ก็ผิดแผกไปด้วย คือคำว่า “รำ” แทนที่จะใช้ ล.ลิง ก็กลับใช้ ร.เรือ และคำว่า “ไม้” ที่ควรจะสะกดด้วยไม้มาลัย ก็กลับใช้ สระอะ ตามสำเนียงเสียงพูด ทำให้ชื่อบ้านนามเมืองจากเดิมที่เรียกขานกันว่าบ้านลำไม้สัก กลายมาเป็นชื่อตำบลรำมะสักอย่างเช่นทุกวันนี้

ตำบลรำมะสักในวันนี้ เป็นท้องถิ่นที่พร้อมต้อนรับนักเดินทางให้เข้ามาเยี่ยมชมแหล่งธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ ศึกษาเรียนรู้ด้านการเกษตรกรรม การผลิตสมุนไพร และชมวัฒนธรรมสถานที่สำคัญ โดยมีสถานที่ท่องเที่ยวที่ชาวรำมะสักภาคภูมิใจแนะนำให้แวะมาเยี่ยมเยือนหลายแห่ง เรียงตามเส้นทางท่องเที่ยวแนะนำ ดังนี้ วัดโพธิ์เอน บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ วิสาหกิจชุมชนสมุนไพร “ป้าสงัด พรมเมศ” คลองรำมะสัก กลุ่มอาชีพตัดข่าโครงการหน้าบ้านหน้ามอง วัดลั่นทม ต้นมะพลับ 100 ปี สวนเกษตรพอเพียง โรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลตำบลรำมะสัก

2. การพัฒนาศักยภาพนักสื่อความหมายไกด์วัยเกษียณชุมชนท่องเที่ยวของผู้สูงอายุสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในเขตเมืองรอง จังหวัดอ่างทอง พบว่า จากการสนทนากลุ่ม และวิเคราะห์ศักยภาพชุมชน ได้ผลสรุปในการพัฒนาศักยภาพนักสื่อความหมายใน 5 ประเด็น ดังนี้

2.1 ด้านทักษะไกด์ชุมชน จากการวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนและถอดองค์ความรู้ พบว่า จุดแข็ง คือ ชุมชนมีการรวมกลุ่มผู้สูงอายุผ่านการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลรำมะสัก กลุ่มผู้สูงอายุสามารถถ่ายทอดเรื่องราวในชุมชนที่ตนเองอาศัยได้ จึงได้มีการส่งเสริมเทคนิควิธีพัฒนาทักษะการเป็นนักสื่อความหมายหรือการเป็นนักเล่าเรื่องชุมชนให้ได้น่าสนใจยิ่งขึ้น

2.2 ด้านประวัติภูมิหลังชุมชน จากการวิเคราะห์ศักยภาพชุมชน และถอดองค์ความรู้ พบว่า ชุมชนรำมะสัก ตำบลรำมะสักเป็นท้องถิ่นเล็ก ๆ ที่ห่างไกลจากตัวเมืองอ่างทองแต่กลับเป็นท้องถิ่นที่อุดมไปด้วยทรัพยากรทางธรรมชาติทั้งดินและน้ำ ท้องถิ่นแห่งนี้เหมาะแก่การทำการเกษตร การเพาะปลูก ทั้งการเกษตรกรรมและการผลิตสมุนไพร อันเป็นภูมิปัญญาที่สั่งสมมาจากรุ่นสู่รุ่น

2.3 ด้านประเพณีวัฒนธรรม จากการวิเคราะห์ศักยภาพชุมชน และถอดองค์ความรู้ พบว่า ชุมชนแหล่งนี้เป็นแหล่งวัฒนธรรมสถานที่มีเอกลักษณ์ไม่เหมือนที่อื่น

2.4 ด้านแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน จากการวิเคราะห์ศักยภาพชุมชน และถอดองค์ความรู้ พบว่า ชุมชนมีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ อาทิ วัดโพธิ์เอน วิสาหกิจชุมชนสมุนไพร เกษตรกรในชุมชน กลุ่มอาชีพตัดข่า วัดลั่นทม โรงเรียนผู้สูงอายุ และเทศบาลตำบลรำมะสัก เป็นต้น

2.5 ด้านเส้นทางการท่องเที่ยว จากการวิเคราะห์ศักยภาพชุมชน และถอดองค์ความรู้ พบว่า มีแหล่งท่องเที่ยว จำนวน 11 แหล่งท่องเที่ยว ที่สามารถนำมากำหนดเส้นทางการท่องเที่ยวเพื่อเป็นการท่องเที่ยวสำหรับ One Day Trip ที่เกิดขึ้นในชุมชนได้อย่างน่าสนใจ นับเป็นเส้นทางการ

ท่องเที่ยวที่สามารถบอกอัตลักษณ์ของชุมชนและมีเสน่ห์ชวนให้นักท่องเที่ยวหลงไหลในธรรมชาติของชุมชนรำมะสัก

3. การเพิ่มมูลค่าเรื่องเล่าชุมชนท่องเที่ยวผ่านสื่อดิจิทัล สู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในเขตเมืองรอง จังหวัดอ่างทอง พบว่า จากกระบวนการการจัดการองค์ความรู้สู่เส้นทางการท่องเที่ยวชุมชนรำมะสัก โดยมีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจตามเส้นทาง ทั้งสิ้น 11 แหล่งท่องเที่ยว และมีการนำเสนอเรื่องเล่าชุมชนรำมะสัก ผ่านการจัดทำคลิปวิดีโอเส้นทางการท่องเที่ยวชุมชนรำมะสัก ดังนี้

เส้นทางการท่องเที่ยวตำบลรำมะสัก อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง

1. วัดโพธิ์เอน
2. บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์
3. วิสาหกิจชุมชนสมุนไพร
4. เลนปั่นจักรยานชมคลองรำมะสัก
5. วัดลั่นทม
6. ต้นมะพลับ 100 ปี
7. สวนเกษตรพอเพียง
8. หน้าบ้านน่ามอง
9. กลุ่มอาชีพตัดข่า
10. โรงเรียนผู้สูงอายุ
11. เทศบาลตำบลรำมะสัก

ภาพที่ 1 เส้นทางท่องเที่ยวตำบลรำมะสัก

4. การสร้างเครือข่ายไกด์วัยเกษียณเพื่อเชื่อมโยงการท่องเที่ยวชุมชนของผู้สูงอายุสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในเขตเมืองรอง จังหวัดอ่างทอง พบว่า มีการประชุมระดมความคิดเห็นการสนทนากลุ่มย่อย กับภาคีเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนให้เข้าร่วมในเส้นทางการท่องเที่ยวรำมะสัก อาทิ วัดโพธิ์เอน วิสาหกิจชุมชนสมุนไพร เกษตรกรในชุมชน กลุ่มอาชีพตัดข่า วัดลั่นทม โรงเรียนผู้สูงอายุ และเทศบาลตำบลรำมะสัก เพื่อมาร่วมเป็นเครือข่ายขับเคลื่อนด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ภาพที่ 2 เครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชน

อภิปรายผลการวิจัย

1. การจัดการความรู้เรื่องเล่าชุมชน พบว่า มีการจัดการความรู้ ผ่านคู่มือเรื่องเล่าชุมชนไกด์วัยเกษียณพาเที่ยวชุมชนรำมะสัก ใน 5 ด้าน ด้านทักษะไกด์ชุมชน ด้านประวัติภูมิหลังชุมชน ด้านประเพณีวัฒนธรรม ด้านแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน และด้านเส้นทางการท่องเที่ยว ทั้งนี้เนื่องมาจากการจัดการความรู้เรื่องเล่าชุมชน สามารถสร้างองค์ความรู้เพื่อใช้เป็นฐานในการสร้างความรู้ความเข้าใจและบอกต่อประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยวที่สนใจเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่ได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกาสัก เต๊ะขันหมาก และคณะ (2564) การจัดการความรู้ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ในการจัดการของชุมชนมอญบางขันหมาก ตำบลบางขันหมาก อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี ซึ่งสอดคล้องในประเด็น ข้อ 1 การสร้างองค์ความรู้ในการส่งเสริม การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยใช้ชุมชนเป็นฐานในการจัดการของชุมชนมอญบางขันหมาก โดยสามารถสร้างองค์ความรู้ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานในการจัดการ 4 ขั้นตอนต่อเนื่องกัน ได้แก่ 1) การสร้างความรู้ความเข้าใจและการมีส่วนร่วม 2) การพัฒนาศักยภาพเพื่อการขับเคลื่อน การท่องเที่ยว นักเล่าเรื่องชุมชน การแสดงต้อนรับนักท่องเที่ยว สินค้าที่ระลึกทางวัฒนธรรม อาหาร พื้นถิ่น ผลิตภัณฑ์ชุมชน จัดทำสื่อเรียนรู้ และภูมิทัศน์ของชุมชน 3) การส่งเสริมช่องทางการตลาด และ 4) การสื่อสารสร้างการรับรู้

2. การพัฒนาศักยภาพนักสื่อความหมายไกด์วัยเกษียณ พบว่า สามารถพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุในชุมชนให้มีศักยภาพการเป็นนักเล่าเรื่องชุมชน: ไกด์วัยเกษียณ ให้มีความน่าสนใจ และสามารถเล่าเรื่องชุมชนได้น่าสนใจและนำเที่ยวได้จริง ทั้งนี้เนื่องมาจากในชุมชนมีผู้สูงอายุเป็นจำนวนมาก ประกอบกับมีความสอดคล้องกับนโยบายภาครัฐสนับสนุนให้จัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุในชุมชน เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สูงอายุร่วมทำกิจกรรมในชุมชน และส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ จึงนำผู้สูงอายุมาพัฒนาศักยภาพเป็นนักสื่อความหมาย: ไกด์วัยเกษียณทำให้เกิดการสร้างงาน สร้างอาชีพ และพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของญาดา ชอบทำดี และพิทักษ์ ศิริวงศ์ (2560) ได้ทำการศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ตลาดน้ำท่าคาสำหรับนักท่องเที่ยวสูงอายุ สอดคล้องในประเด็นข้อ 2 การดูแลนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในชุมชนได้โดยการจัดให้มียุวมัคคุเทศก์และมัคคุเทศก์ภายในชุมชน

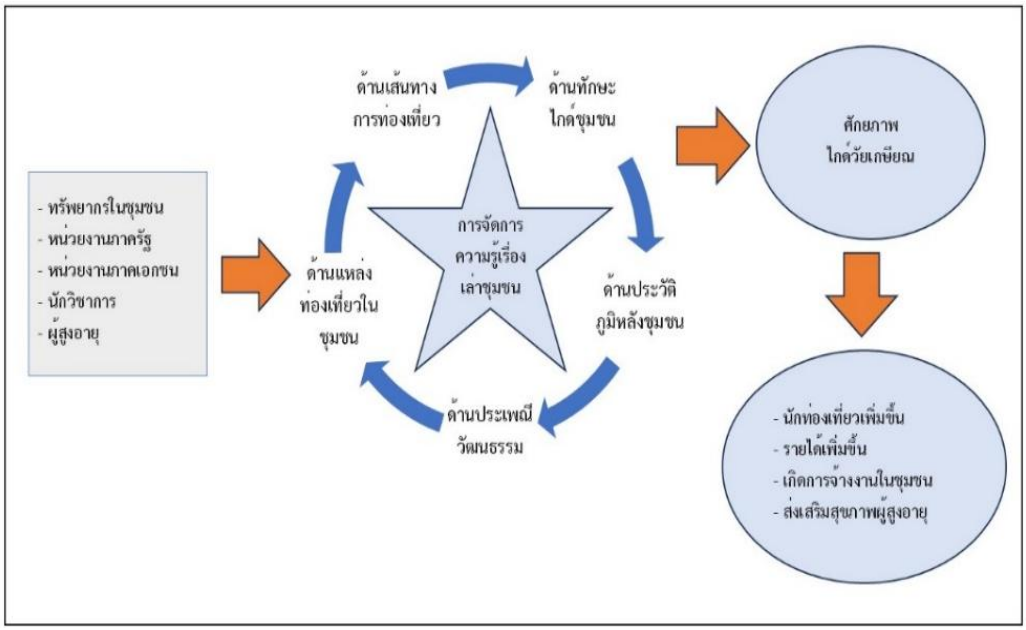
3. การวิจัยการเพิ่มมูลค่าเรื่องเล่าชุมชนท่องเที่ยวผ่านสื่อดิจิทัล พบว่า มีการนำเสนอเรื่องเล่าชุมชนรำมะสักผ่านการจัดทำคลิปวีดีโอเส้นทางการท่องเที่ยวชุมชนรำมะสัก โดยมีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจตามเส้นทาง 11 แหล่งท่องเที่ยว เพื่อถ่ายทอดศักยภาพนักสื่อความหมาย: ไกด์วัยเกษียณในการเล่าเรื่องชุมชนตามเส้นทางการท่องเที่ยวชุมชนรำมะสัก ทั้งนี้เนื่องมาจากการเผยแพร่คลิปวิดีทัศน์ผ่านสื่อดิจิทัลทำให้มีผู้สนใจและช่วยส่งเสริมการรับรู้ถึงสถานที่ท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสาวิตรี คุ้มทะยาย และวรวิทย์ ประสิทธิ์ผล (2565) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการสื่อสารแบบบูรณาการผ่านสื่อดิจิทัลโดยใช้เทคนิค “การเล่าเรื่อง” เพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน OTOP นวัตวิถี ตำบลหนองแสง อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก สอดคล้องในประเด็นข้อ 4 การสื่อสารผ่านสื่อดิจิทัลโดยวิธีการเล่าเรื่องมีผลทำให้ความสนใจเพิ่มขึ้นสำหรับการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว ทั้งนี้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำไปใช้ดำเนินการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อดิจิทัล

4. การสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชน พบว่า เพื่อให้สามารถขับเคลื่อนการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้ ต้องมีภาคีเครือข่ายในชุมชนเข้าร่วมในเส้นทางการท่องเที่ยวรำมะสัก อาทิ วัดโพธิ์เอน วิสาหกิจชุมชนสมุนไพร เกษตรกรในชุมชน กลุ่มอาชีพตัดข่า วัดลั่นทม โรงเรียนผู้สูงอายุ และเทศบาลตำบลรำมะสัก มาร่วมเป็นเครือข่ายการท่องเที่ยว ทั้งนี้เนื่องมาจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนจะประสบความสำเร็จ ชุมชนจะต้องร่วมกันเป็นเจ้าบ้าน และต้องมีทุกหน่วยงานในพื้นที่มาร่วมกันทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ร้านค้า วัด โรงเรียน มาร่วมกันขับเคลื่อนด้านการท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระชยานันทมุนี และคณะ (2563) การเสริมสร้างเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดและชุมชนในล้านนา สอดคล้องในประเด็นข้อ 3 การเสริมสร้างเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดและชุมชนในล้านนา พบว่า แนวทางการเสริมสร้างเครือข่ายเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้น โดยใช้แนวทางของคำว่า “บวร” หมายถึง ความร่วมมือ ระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน

วารสารพุทธนวัตกรรมและการจัดการ
ปีที่ 9 ฉบับที่ 5 กันยายน – ตุลาคม 2569 น. 28-42.

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัย ได้ค้นพบองค์ความรู้ใหม่ คือ การจัดการความรู้เรื่องเล่าชุมชนจะสามารถส่งเสริมนักสื่อความหมายให้เป็นไกด์วัยเกษียณที่มีภูมิความรู้ในชุมชน และส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้ โดยได้แบ่งการจัดการความรู้เรื่องเล่าชุมชนเป็น 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้านทักษะไกด์ชุมชน ด้านประวัติภูมิหลังชุมชน ด้านประเพณีวัฒนธรรม ด้านแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน และด้านเส้นทางการท่องเที่ยว เพื่อทำให้เกิดศักยภาพของไกด์วัยเกษียณ

ภาพที่ 3 องค์ความรู้ใหม่ที่เกิดจากงานวิจัย

จากภาพที่ 3 แสดงกรอบแนวคิดการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชน โดยมีทรัพยากรในชุมชนและการมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานเอกชน นักวิชาการ และผู้สูงอายุเป็นปัจจัยนำเข้า กระบวนการสำคัญ ได้แก่ การรวบรวม แลกเปลี่ยน และถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยวชุมชน การพัฒนาทักษะการสื่อความหมาย และการส่งเสริมการเรียนรู้ด้านประเพณีและวัฒนธรรม ซึ่งดำเนินการอย่างต่อเนื่องผ่านการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย ผลจากกระบวนการดังกล่าวนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว และการสร้างรายได้หรือมูลค่าเพิ่มจากทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่ อันเป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนให้เกิดคุณค่าและความยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. การใช้ประโยชน์ด้านสังคมและชุมชน จัดอบรมเชิงปฏิบัติการพัฒนาทักษะการเล่าเรื่องให้กับผู้สูงอายุและคนในพื้นที่ เพื่อเป็นไกด์ท้องถิ่นถ่ายทอดประเพณีวัฒนธรรมผ่านสื่อดิจิทัล ซึ่งช่วยส่งเสริมการทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างวัยและลดภาวะโดดเดี่ยวของผู้สูงอายุ

2. การใช้ประโยชน์ด้านเศรษฐกิจ ยกระดับสินค้าและโปรแกรมท่องเที่ยวเป็น “ชุดแพ็กเกจเล่าเรื่อง” นำเรื่องเล่าชุมชนมาออกแบบเป็นเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และพัฒนาบรรจุภัณฑ์สินค้าชุมชนที่มี QR Code ลิงก์ไปยังคลิปเรื่องเล่า เพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าและดึงดูดนักท่องเที่ยว

3. การใช้ประโยชน์ด้านนโยบาย ส่งมอบ “คลังข้อมูลดิจิทัลเรื่องเล่าชุมชน” แก่ อปท. และสำนักงานท่องเที่ยวจังหวัด เพื่อใช้เป็นชุดข้อมูลฐานในการวางแผนยุทธศาสตร์ส่งเสริมการท่องเที่ยวประจำปีของจังหวัด

4. การใช้ประโยชน์ด้านวิชาการ จัดทำ “คู่มือ/หลักสูตรอบรมการสร้างมูลค่าเพิ่มเรื่องเล่าชุมชนด้วยสื่อดิจิทัล” ถอดองค์ความรู้และนวัตกรรมจากงานวิจัยออกมาเป็นคู่มือปฏิบัติการที่ชุมชนอื่นหรือสถาบันการศึกษาสามารถนำไปใช้เรียนรู้ และขยายผลได้ทันที

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ออกแบบหลักสูตรอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง “การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและเครื่องมือสมัยใหม่เพื่อการท่องเที่ยวชุมชน” เพื่อให้ผู้เข้าร่วมสามารถนำไปใช้ได้จริง

2. จัดกิจกรรมคลินิกการตลาดออนไลน์ ในหัวข้อ “การบริหารจัดการและการสร้างคอนเทนต์บน Facebook Page ชุมชน” เพื่อให้ชุมชนสามารถสื่อสาร และทำการตลาดได้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

3. จัดกระบวนการถอดบทเรียนและปฏิบัติการ “การค้นหาและเรียบเรียงประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเพื่อการสื่อความหมาย” เพื่อนำภูมิหลังของชุมชนมาแปลงเป็นวัตถุดิบในการเล่าเรื่องที่ทรงคุณค่า

4. จัดหลักสูตรพัฒนาบุคลิกภาพ และการพูดในหัวข้อ “เทคนิคการเล่าเรื่องและการใช้ภาษาเพื่อสร้างแรงบันดาลใจ” เพื่อเพิ่มความมั่นใจให้กับนักสื่อความหมายชุมชน

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนจากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) และได้การรับรองจากคณะกรรมการวิชาการและจริยธรรม (IRB) เลขที่โครงการวิจัย 006/66 ชื่อโครงการวิจัยเรื่อง

“ไกด์วัยเกษียณ: การพัฒนาศักยภาพนักสื่อความหมายชุมชนผ่านสื่อดิจิทัลเพื่อเพิ่มมูลค่าเรื่องเล่าสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในเขตเมืองรอง จังหวัดอ่างทอง” ประจำปีงบประมาณ 2566

เอกสารอ้างอิง

กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2564). *แผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุ ระยะที่ 2 (พ.ศ. 2545–2565) ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 2 พ.ศ. 2563*. กรุงเทพฯ: กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

กาสัก เต๊ะขันหมาก และคณะ. (2564). การจัดการความรู้ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานในการจัดการของชุมชนมอญบางขันหมาก ตำบลบางขันหมาก อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*, 15(3), 15–32.

ญาดา ชอบทำดี และพิทักษ์ ศิริวงศ์. (2560). รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ตลาดน้ำท่าคาสำหรับนักท่องเที่ยวสูงอายุ. *วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก*, 6(1), 138–149.

พระชยานันทมุนี และคณะ. (2563). การเสริมสร้างเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดและชุมชนในล้านนา. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์*, 5(3), 215–228.

สาวิตรี คุ้มทะยาย และวรวิทย์ ประสิทธิ์ผล. (2565). การสื่อสารแบบบูรณาการผ่านสื่อดิจิทัลโดยใช้เทคนิค “การเล่าเรื่อง” เพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน OTOP นวัตวิถีตำบลหนองแสง อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 10(5), 1956–1969.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2564). *สรุปผลการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2564*. กรุงเทพฯ: กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570)*. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.

องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน). (2561). *คู่มือกระบวนการพัฒนาและยกระดับกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์*. สืบค้น 11 พฤศจิกายน 2566, จาก https://www.dasta.or.th/th/article/3102.

จันทิมา ฤกษ์เลื่อนฤทธิ์ และรัชนก คชไกร. (2563). แนวทางเสริมสร้างพฤฒพลังในการเป็นมัคคุเทศก์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ: มุมมองผู้สูงอายุกรณีศึกษาจังหวัด. *วารสารพยาบาลทหารบก*, 21(3), 473–480.

เอกพล วิงวอน และวีรพล น้อยคล้าย. (2565). ประวัติศาสตร์ชุมชนกับการท่องเที่ยว: กรณีศึกษา ชุมชนสามเรือน ตำบลสามเรือน อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา*. 10(2), 69-92.

Richards, G. (2020). Designing creative places: The role of creative tourism. *Annals of Tourism Research*, 85, Article 102922.

Siri, R., & Chantraprayoon, O. S. (2017). Local community participatory learning with a nature interpretation system: A case study in Ban Pong, Sansai district, Chiang Mai, Thailand. *Kasetsart Journal of Social Sciences,* 38(2), 181–185.

United Nations. (2020). *World population ageing 2019* (ST/ESA/SER.A/444). New York: United Nations.